

Potragu za sobom možemo smatrati suštinom života

Večeras od 20 časova na Joakimfest-u publika ima priliku da pogleda predstavu „San o zavičaju“ (neviđeno folk snovideњe), Ivana Velislavljevića. **Sa Milanom Neškovićem, rediteljem predstave, razgovarali smo o adaptaciji ovog komada, nostalgiji prema zavičaju, pesmama Šabana Šaulića i potrazi za sobom.**

Na 18. Joakimfest donosite predstavu „San o zavičaju“ (neviđeno folk snovideњe), koja je zapravo podnaslov drame „Svrati reče čovek“ Ivana Velislavljevića. Zašto ste izabrali baš ovaj naslov?

Iz više razloga. Pre svega, zato što ovo nije prizvedba ovog komada, tačnije mislim da je ovo jedini komad u istoriji srpskog pozorišta koji je dva puta pobjedio na festivalu „Joakim Vujić“. Prvi put je pobjedio kao najbolja predstava užičkog pozorišta pod naslovom „Svrati reče čovek“. Onda sam ja iz svoje želje i težnje da se u niškom narodnom pozorištu bavim muzičkim pozorištem, budući da oni imaju izvanredne glumce koji sviraju mnoge različite instrumente, hteo da radim nešto što ima tematiku domaće folk muzike i tako sam izabrao komad Ivana Velislavljevića (koji je inače moj klasič sa fakulteta). U saradnji sa dramaturškinjom Jelenom Mijović smo taj komad dosta izmenili, naravno u dogovoru sa Ivanom Velislavljevićem, i za fokus naše teme uzeli upravo podnaslov *San o zavičaju*, a u adaptaciji samog teksta smo se fokusirali na tu liniju nostalгије prema zavičaju ljudi koji se vraćaju ili žive negde u inostranstvu, i kojima jako nedostaju svi oni ukusi ovog podneblja, a pogotovo muzika. U odnosu na originalnu dramu, mi smo promenili i pesme koje se izvode, i svakom liku dodelili drugu pesmu iz opusa Šabana Šaulića. Važno mi je da napomenem da ovo nije predstava o Šabanu Šauliću, niti ima veze ikakve sa njim, već isključivo o likovima o kojima Šaban peva u svojim pesmama.

Komad je napisan po motivima pesama Šabana Šaulića, koji je (bio) poznat kao kralj narodne muzike. Koliko je proces adaptacije njegovih pesama u dramski tekstu uticao na kreaciju likova i razvoj priče?

Nenormalno mnogo! Toliko da sam ja mnogim likovima unutar komada Ivana Velislavljevića dodeljivao Šabanove pesme koje komadom nisu bile predviđenje, kao što je „Majko, sve ti oprاشtam“, jednom liku koji je time dobio totalno novu konotaciju i sve što on čini dobija totalno novo obrazloženje i opravdanje kada ga poistovetimo sa osobom koju je majka ostavila kad je bio siroče i koji živi tu, što nismo imali konotaciju u samoj drami. Tako je kombinacija Šabanovih pesama koje nisu bile involvirane i dramskog predloška Ivana Velislavljevića, u saradnji mene i Jelene Mijović, dobio novu konotaciju i novu dubinu, pre svega dramsku.

Koliko vam je bilo izazovno da postignite interakciju sa publikom i stvorite kafanski duh na sceni?

To je u isto vreme najizazovnija i najstrašnija stvar u pozorištu za glumce. Vi da biste imali tu mogućnost da stavite publiku na svega trideset centimetara od aktera, ali ovde je bukvalno tako, tako da su i oni skoro akteri u kafani, morate da imate apsolutnu sigurnost u svoj ansambl. Oni moraju da imaju sigurnost u svaku svoju radnju, svaki svoj postupak. Zato što u takvim predstavama gde su glumci gotovo sve vreme na sceni, oni ne mogu da budu neaktivni, nego su deo predstave i kada nisu akteri scene, tako da su konstantno pod lupom publike, a i oni mogu da vide publiku sa svega trideset centimetara. Znači mora da se postigne jedno ozbiljno poverenje i potkovanost u problematiku kojom se bavimo, i sigurnost koju morate da ulijete glumcima, da je to tako jedino izvodljivo. I onda kad se to obistini, kao što se ovde obistinilo, to onda postane, što i predstava niškog pozorišta dokazuje, da uspemo ono što je mač sa dve oštice u samom startu.

Milan Nešković

Ranije ste izjavili da je „San o zavičaju“ komad koji komentariše srpsko društvo i probleme kao što su alkoholizam i narkomanija i koji vodi ka jednom mraku i pesimizmu. Kako ste uspeli da očuvate optimističan ton u predstavi dok se istovremeno bavite ovim ozbilnjim temama?

Pa prvo, nisam siguran ni da sam uspeo da očuvam (smeđ), ali i ako jesam, imamo jednu tvrdnju da na kraju život uvek pobjedi. Mislim da je to pitanje samog kraja – kako završite neku temu. Ja kao reditelj jedino mogu da dam lični pečat nekoj predstavi kroz sopstveni stav na samom kraju predstave i to je moje pravo. I ovde je kraj predstave doneo upravo tu jednu optimističnu notu u tom beznadu, koje nas snalazi. Pored sve te bede u kojoj živimo, alkoholizma, narkomanije, siromaštva, odumiranja sela u kojem pričamo, dokle god postoji života, životnosti, međusobne ljudskosti, komšiluka i razumevanja među ljudima i kad bi se ono vratilo, onda će nam ta beda i alkoholizam i siromaštvo mnogo lakše pasti.

Vodeći motivi predstave su kretanje, povratak, potraga za identitetom i fluidnost. Kako Vi vidite potragu za sobom? Prihvataće li sudbinu celoživotnog preispitivanja? Da li čovek ikada prestane da se traži?

Svaka osoba koja je prestala da traga za sobom i ako je pronašla sebe, ja mu/joj čestitam. Ko je došao do samozadovoljenja tolikog da prestane da traži sebe, nemam nešto drugo da mu kažem osim svaka čast, mada ne verujem da ta potraga ikada prestaje, i zato je možemo smatrati i suštinom života, ali i to je takođe individualna stvar.

Da li biste želeli da poručite nešto kragujevačkoj publici koja će gledati Vašu predstavu?

Mogu da im poručim da što otvorenijeg srca, bez ikakvog kritičkog stava, pristupe gledanju ove predstave i svim tim ljudima, zato što su nažalost sve to ljudi koje mi sva-kodnevno srećemo, koji su nam prijatelji, članovi porodice, ali to nisu stvari kojima se mi obično ponosimo, što ne znači da ne treba o njima da govorimo, kako bismo, što bi rekao Aristotel, izazivanjem sažaljenja i straha došli do pročišćenja takvih afekata i postali bolji ljudi, ili došli do te čuvene katarze o kojoj on govorи.

Razgovor vodila: Milica Mutavdžić

VEČERAS NA REPERTOARU / 12. OKTOBAR / 20:00

Ivan Velislavljević
SAN O ZAVIČAJU
 (neviđeno folk snoviđenje)

Režija: Milan Nešković Trajanje: 90'

Producija: Narodno pozorište Niš / Srbija

Dramaturg: Jelena Mijović

Scenografija: Marija Kalabić

Kostimografija: Biljana Grgur

Koreograf: Andreja Kulešević

Originalna muzika: Duda Buržujka

Ton i muzički saradnik: Aleksandar Stevanović

Asistent kostimografa: Katarina Filipović

Lektor: Nataša Ilić

Organizator: Snežana Jović

Fotografija: Nikola Milosavljević

Igraju: Marko Radojević, Maja Vukojević Cvetković, Sanja Krstović, Bratislava Milić, Miloš Cvetković, Danilo Petrović, Aleksandar Stevanović, Andrija Mitić, Stefan Mladenović, Aleksandar Marinović, Aleksandar Mihailović.

U predstavi se izvode numere Šabana Šaulića.

O predstavi

Tri dana u jednoj seoskoj kafani. Ekipa drugara kojima je idol Šaban Šaulić. Jedna devojka, jedna majka, jedna sestra i još malo familije. Jedan čuvan krava bez krava i još jedan koji je glavni negativac u selu. Tu su svojim poslom. Nisu se svojim herojskim delima niti značajnim mislima kvalifikovali za junake drame. Ne pripadaju konvencionalnom građanskom pozorištu. Ni oni, ni muzika koju vole, ni snovi koje neki od njih možda nisu ni imali.

San o zavičaju je zapravo podnaslov drame *Svratiti reče čovek* Ivana Velislavljevića. Podnaslov je postao naslov naše predstave *San o zavičaju*, ne samo zato što sa malo reći obuhvata niz univerzalno prepoznatljivih emocija i što su u ovoj sintagmi blatnjave ulice zavičaja obasjane varljivim svetlom nostalгије (a znamo da je san o zavičaju uvek veći i lepsi od zavičaja samog) već i zato što nas je, ne samo formalno, vrlo eksplisitno usmerio na sve ono što je pod i ispod, kroz onaj mali suterenski prozor koji je pisac drame otvorio.

Konstantin Kol Vitas, povratnik iz Itake u državi Njujork, ugledavši svoj odraz u oknu prozora video je da lice koje je nazirao u staklu nije bilo njegovo, „već lice mršavog čoveka sitnih očiju, sveže obrijanog, čoveka pored kog bih prošao na ulici trudeći se da ga ne očešem ramenom“.

Svi likovi *Sna o zavičaju* su oni pored kojih bismo prošli na ulici trudeći se da ih ne očešemo ramanom. I oni nemaju nikakav problem sa tim. Čak, za razliku od Konstantina Vitasa, ni svest o tome. Konstantin, onaj od njih koji je najdalje stigao, do Itake u Americi i odatle nazad u svoju Itaku, vratio se bez uzbudljivih priča o nimfama, kiklopima i čudovištima, vratio se u zavičaj noseći sa sobom san o tom zavičaju. Od Itake do Itake, u potrazi za identitetom, poreklom i smisalom. Ovi ostali, koji se nisu iz svog sela makli, i bez čitanja Homera znaju da put iz Itake vodi nazad u Itaku, i da krug počinje tamo gde se i zatvara. Kontempliraju o prolaznosti života kroz pesme svog idola.

Nisu ni bolji ni lepsi nego što jesu, niti pokušavaju to da budu. Život ih nije štedeo iako se ne može reći da su bogzna šta u životu radili. Većina ih je sakata, ali to nije nešto čega bi se stideli. Onakvi su kakvi su. Čak i kad postanu junaci drame. Sudbina svakog od njih stane u neku pesmu Šabana Šaulića. Osim ako te pesme nisu nastale po njihovim životima. Tamo gde ništa nije moguće, sve je moguće. Ima jedno selo i u njemu jedna ekipa drugara kojima je idol Šaban Šaulić. I njihova bol, i njihova tuga i radost i ljubav, iskrejniji su od emocija koje uglačano konvencionalno pozorište može da podnese.

Autorska ekipa predstave

VEČERAS NA REPERTOARU / 12. OKTOBAR / 20:00

Reč autora

Tri dana u jednoj seoskoj kafani. Ekipa drugara Od trenutka kada sam napisao San o zavičaju mnogo toga na čemu se taj komad zasniva smrt je odneća: mnoge američke snove, neka srpska sela, pa i samog Šabana Šaulića, kralja narodne muzike. Šaban Šaulić je sahranjen u Aleji zaslужnih građana, što je u vreme kada se odigrava radnja ovog komada bilo nezamislivo. Čak je u našim pozorištima postalo ubičajeno istraživanje sela, malih gradova i uticaja narodne muzike, mada su krležijanska dramaturgija, uticaj alternativnih i undergrund pokreta na teme i likove, kao i vizuelno nasleđe ekspresionizma u režiji – što su sve uticaji na moj komad – ostali, nažalost, retki. Zato danas kada gledam San o zavičaju oživljen u pozorištu, on dobija sasvim drugačije značenje. Pitanja sela, povratka u zavičaj i invalidnosti postala su još teža i aktuelnija u zemlji visoke stope smrtnosti, čije stanovništvo stari i iseljava se (kao i u drugim zemljama Istočne Evrope i bivše Jugoslavije). Želja za nasiljem i kolonizacija svesti pod uticajem američke imperije postali su ogroman izvor unutrašnjih nemira, koji su do nas došli skoro u doslovnom obliku. Patos dramatične muzike Šabana Šaulića sada mi zvuči manje kao kontrapunkt – elegična pesma u trenutku farsičnog raspada, pre svega glavnog junaka Konstantina Vitasa i njegovih snova i zabluda – a više kao rekвијем koji jednoj civilizaciji peva glas veći od života, ali ovaj put s one strane neba. Košmar iz kog se još uvek moglo probuditi pretvorio se u noćnu moru u stvarnosti. Šta tu pozorište uopšte može, i zašto nam treba, nisam više siguran, ali raduje me da se baš tu okupljamo povodom mog teksta ne bismo li svi zajedno potražili odgovor.

Ivan Velislavljević

**18. Međunarodni pozorišni festival Joakimfest
Iluzije u ogledalu stvarnosti
10–17. oktobar 2023.**

GLAVNI PROGRAM

HASANAGINICA

10. oktobar / 20.00 časova

ALABAMA

11. oktobar / 20.00 časova

SAN O ZAVIČAJU

12. oktobar / 20.00 časova

NAŠ RAZRED

13. oktobar / 20.00 časova

BILO JEDNOM NA BRIJUNIMA

15. oktobar / 20.00 časova

ŠTO NA PODU SPAVAŠ

16. oktobar / 20.00 časova

PREDSTAVA U ČAST NAGRAĐENIH

UOBRAŽENI BOLESNIK

17. oktobar / 20.00 časova

PRATEĆI PROGRAM

Promocija knjige Joakim Vujić – sabrane drame,
priredila Isidora Popović, u izdanju Sterijinog pozorja
11. oktobar / 19.00 časova

Promocija monografije Milan Gutović Tatjane Nježić
13. oktobar / 19.00 časova

TIM 18. JOAKIMFESTA

Direktor 18. Joakimfesta i Knjaževsko-srpskog teatra:
Mladen Knežević

Selektor 18. Joakimfesta:
Dr Miroslav Radonjić

Izvršni producent:
Vojo Lučić

Tehnička koordinatorka:
Ana Kolbjanova

Odnosi sa javnošću i marketing:
Jovana Perić

Organizator:
Bojan Ilić

Vizuelni identitet:
Milena Vučković

Katalog i bilten festivala:
Urednica: Damjana Jovanović
Novinarka: Milica Mutavdžić
Dizajn i prelom: Milena Vučković
Prevod: Boris Tiosavljević (eng/sr)

Moderator – prateći program:
Nenad Glišić

Veb administrator:
Damjana Jovanović

Foto:
Nenad Borisavljević

Tehnička podrška:
Nenad Miloradović

Ekipa tehničke:
Vladan Brkić, Zoran Stevanović, Strahinja Đorđević,
Marija Vujičić, Saša Đorđević, Nikola Manić, Saša
Radivojević, Ivan Filipović, Dobrica Andrić, Zoran
Jokanović

Administrativno-pravni poslovi:
Svetlana Borković, Nadica Ognjanović

Računovodstveni poslovi:
Danijela Milenković, Snežana Nedeljković, Danijela
Stević, Snežana Ristić

Domaćini trupa:
Ana Kolbjanova, Saša Pilipović, Bogdan Milojević,
Bojan Ilić, Milica Majstorović, Milica Đorđević

Biletarnica:
Milica Đorđević

Razvodnice:
Emilija Savić, Milica Savić, Teodora Stanojević,
Aleksandra Dačović, Jovana Rakićević

Volonteri/ke:
Zahvaljujemo se volonterima Kancelarije za mlade
Kragujevac.

